

Schubertiada

30a edició

Estimaràs la música

Diumenge 14 d'agost de 2022

Montserrat Torrent Serra, orgue
Armida Quartett

Obres per a orgue de Boyvin, Bach, Soler i Kerll

"Tots ells foren entusiastes seguidors de Schubert, i a través d'ell tots junts vàrem esdevenir amics i germans. Fou un temps bell i inoblidable."

Josef von Spaun

Records de la meva relació amb Franz Schubert

Schubertiada
Castelló d'Empúries

Montserrat Torrent Serra, orgue Armida Quartett

Obres de Boyvin, Bach, Soler i Kerll

Diumenge 14 d'agost,
20:00 h

Basílica de Santa Maria
de Castelló d'Empúries

JACQUES BOYVIN (1649 — 1706)

19' **Suite du Second Ton** (1690) [MT]

Prélude

Duo

Récit de petite tierce

Trio à deux dessus

Dialogue de récits de cromhorne et de cornet, ou bien
de petite trompette et de petite tierce

Diminution de cornet

À deux chœurs

Grand dialogue

Dialogue de voix humaine

Dernier recit du second ton

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685 — 1750)

45' **Die Kunst der Fuge** (1742 — 1746) [AQ]

Contrapunctus I

Contrapunctus II

Contrapunctus III

Contrapunctus IV

Contrapunctus V

Contrapunctus VI (in Stylo Francese)

Contrapunctus VII (per augmentationem et diminutionem)

Contrapunctus IX (alla Duodecima)

Contrapunctus X (alla Decima)

Contrapunctus XI

Contrapunctus XIV (Fuga a 3 soggetti)

PARE ANTONI SOLER (1729 — 1783)

12' **Sonata n. 64 en sol major** [MT]

Allegretto

Allegretto grazioso

Intento a 4

[MT] Montserrat Torrent

[AQ] Armida Quartett

www.schubertiada.cat

6' **JOHANN KASPAR KERLL** (1627 — 1693)

Battaglia imperial [MT]

(també atribuïda com 'Batalla imperial' a Joan Cabanillas)

Montserrat Torrent Serra, orgue

Montserrat Torrent és una de les intèrprets més destacades del nostre país. Les seves actuacions a l'orgue han estat i continuen sent un referent del més alt nivell, tant pel seu rigor acadèmic com per la seva calidesa i musicalitat. Als anys seixanta va ser pionera de la renovació d'un món de l'orgue entrat en decadència a conseqüència de la postguerra, en un moment en el qual ser organista, i especialment sent dona, significava nedar a contracorrent. Així i tot, anys més tard el seu llegat és enorme, i són innombrables els orgues que ha tocat i els deixebles que ha tingut. La Creu de Sant Jordi, el Premi Nacional de Música i un doctorat Honoris Causa són alguns dels reconeixements que ha assolit, però el més extraordinari de Montserrat Torrent és que als 96 anys continua amb una activitat imparable oferint concerts i fent enregistraments arreu. Un prodigi de la natura del qual encara podem gaudir.

Debuta a la Schubertiada.

Armida Quartett

Martin Funda i Johanna Staemmler, violins
Teresa Schwamm, viola
Peter-Philipp Staemmler, violoncel

Amb el seu espectacular triomf en el Concurs Internacional de l'ARD a Munic el 2012, on va guanyar el Primer Premi, el Premi del públic i sis premis més, el jove quartet de corda de Berlín va iniciar una carrera musical única. La BBC el va presentar de 2014 a 2016 com a part de la sèrie "New Generation Artists", i en la temporada 2016/17 va formar part de la sèrie "Rising Stars". Ha estudiat amb antics membres de l'Artemis Quartett i Rainer Schmidt (Hagen Quartet). Ha actuat amb gran èxit al Concertgebouw d'Amsterdam, la Philharmonie de Berlín i el Wigmore Hall de Londres. Treballar amb col·legues com Thomas Hampson, Martin Fröst, Tabea Zimmermann o Jörg Widmann és una inspiració per a ells. El quartet imparteix classes magistrals a Alemanya i a l'estranger, i col·laboren amb programes socials i projectes juvenils, incloent-hi Rhapsody in School i Yehudi Menuhin Live Music Now.

Debuta a la Schubertiada.

Viatge sonor entre l'orgue i el quartet de corda

Joan Vives

Músic i divulgador musical

Som davant d'un concert de música barroca amb uns mestres de cerimònies d'excepció, com l'organista Montserrat Torrent i l'Armida Quartett, i amb un repertori ben singular, on dialogaran compositors de diferents moments i amb diferents accents, des del francès Boyvin i l'alemany Kerll, ambdós del s. XVII, fins al català Antoni Soler, contemporani de Haydn, passant per la música quasi atemporal de Johann Sebastian Bach que malgrat viure al bell mig d'aquestes generacions de compositors, esdevé una constant revelació per a músics i melòmans de tots els temps.

Començarem aquest viatge sonor entre l'orgue i el quartet de corda amb la música d'un dels grans organistes dels temps de Lluís XIV. **Jacques Boyvin**, que malgrat haver nascut a París, mai no va treballar per a cap estament de la cort del "Rei Sol". Entre 1663 a 1674 va ser l'organista de l'Hôpital des Quinze-Vingts, institució destinada a cecs, on el seu pare era intern. Ja el juliol de 1674 es va convertir en organista de la catedral de Notre Dame de Rouen, càrrec que va conservar fins a la seva mort. Cadascun dels dos llibres d'orgue que ens han arribat està integrat per vuit *suites* compostes en els vuit modes (o tons) d'església. A molts dels seus moviments hi observem referències als registres del nou orgue Cliquot que en temps de Boyvin es va construir sota la seva supervisió a la catedral de Rouen, com ara *cromhorne*, *cornet*, *nazard*, *trompette*, *petite tierce*, etc... La ***Suite du Second Ton*** que sentirem, pertany al primer llibre, publicat el 1690. El segon va aparèixer el 1700.

Nascut a Olot (La Carrotxa) i format al Monestir de Montserrat, com el seu germà Mateu també músic, el **Pare Antoni Soler** va ser mestre de capella a la Seu d'Urgell on el ja el 1752 va ser ordenat sotsdiaca. Tot seguit te l'oportunitat d'entrar en l'ordre dels jerònims, en qualitat d'organista, al monestir de San Lorenzo de l'Escorial, proposta que accepta, ingressant com a novici el 25 de setembre d'aquell 1752. D'aquest moment daten les seves primeres obres litúrgiques alhora que ben aviat es produiran les cèlebres trobades amb José de Nebra, i suposadament amb Domenico Scarlatti. Quan ens apropem al catàleg complet de l'obra conservada del Pare Soler, de seguida observem que les obres vocals en constitueixen una part molt significativa. En el terreny instrumental, més enllà dels Quintets, destinats al seu alumne, l'infante Don Gabriel, com també ho son els sis Concerts per a dos orgues *obbligato*, està clar que les seves poc menys de dues-centes

sonates per a tecla esdevenen el seu gran llegat. Els paral·lelismes amb les més de cinc-cents sonates de Domenico Scarlatti son inevitables, encara que les modulacions emprades pel Pare Soler són molt més atrevides, així com la petjada d'un estil galant progressiu. La majoria de les sonates són d'estructura binària, amb l'excepció d'algunes de les que va escriure en l'etapa més tardana i que ja tenen dos moviments, o més, com és el cas de la **Sonata n. 64 en sol major**, on a un cert aire d'arrel popular que podem apreciar al moviment inicial, dona pas a un atractiu ús del cromatisme als dos següents. Particularment imponent l'anomenat "*Intento a 4*", que inevitablement ens fa pensar en l'expressió "*ricercar*" (emprada per Bach) i que desplega la seva textura contrapuntística, amarada de l'estil galant del moment. Potser afegir que, un dels aspectes més interessants i que millor permeten calibrar el grau d'evolució del llenguatge del Pare Soler seria el d'esbrinar quin instrument era el veritable destinatari de cadascuna de les Sonates... orgues, clavecins i més tardanament fortepianos, però ho deixarem per a una altra ocasió.

La *Battaglia Imperial* ha esdevingut, sense cap mena de dubte, una de les obres populars entre els organistes d'arreu del món. Tant cèlebre com la dicotomia sorgida arran de l'atribució de la seva autoria entre el compositor valencià Joan Cabanillas i l'alemany **Johann Caspar Kerll**. Cabanillas (1644-1712) havia nascut a l'Algemesí tot i que amb vint anys va entrar a treballar a la Catedral de València on va esdevenir primer organista i encarregat de la formació dels nens del cor, a part de ser-hi ordenat sacerdot. Kerll (1627-1693), originari d'Adorf (Saxònia, molt a prop de l'actual frontera amb Txèquia), va estudiar a Viena i Itàlia, arribant amb vint-i-nou anys a la cort de Munic on es va convertir en un compositor especialment reconegut com a teclista virtuós i compositor de música, tant per a clave i orgue com també de músi-

ca sacra, morint a la capital bavaresa. Pel que fa a l'autoria d'aquesta *Battaglia*, els experts es decanten obertament pel compositor alemany, enumerant tota una sèrie d'arguments, entre els qual un dels més importants és que el propi Kerll enumera les obres que va compondre per a orgue a la seva gran obra teòrica *Modulatio Organica super Magnificat octo ecclesiasticis tonis respondens* (Munic, 1686), i entre elles hi fa esment d'una *Battaglia*, que per tant hauria estat escrita abans de la data d'aquesta edició. Per altra banda, l'estil no sembla propi de Cabanillas, que acostuma a escriure el seus *Tientos* estructurats en seccions, incloent-ne algunes de caràcter contrapuntístic. Per contra, en aquesta *Battaglia* trobem un ús molt ampli de la repetició d'acords, de les textures simples, i de l'homofonia. A més, algunes de les còpies manuscrites estrangeres, daten del 1661, quan Cabanillas tenia disset anys. Sembla difícil que ja en aquell moment, les obres del jove valencià haguessin tingut tanta projecció fora de la península.

Amb el motiu (o subjecte) de quatre compassos que podrem sentir just a l'inici del *Contrapunctus* / **Johann Sebastian Bach** inicia la seva darrera i més gran singladura pel desenvolupament de la tècnica del contrapunt: **L'art de la fuga**. De fet, aquesta afirmació pot semblar redundant quan ens referim a un compositor que va passar tota la vida desenvolupament les seves composicions constantment farcides d'elements de música imitativa (cànons, fugues, ricercares, etc.). Tant li fa que el gènere sigui sacre o profà, vocal o instrumental. Potser, la ironia més gran és que tot això ho desenvolupi durant la primera meitat del s. XVIII, anant totalment en contra de la tendència melodista de l'època. El racionalisme imperant al moment va prioritzar la claredat de les melodies per sobre de la complexitat arquitectònica dels llenguatges del contra-

punt. Per tant, tots els compositors varen desplegar des dels primers anys del 1700 allò que a França es va definir com "*jeu de mélodie*", i que va representar el triomf del "bel canto" en el terreny vocal. Aquest nou paradigma també ens fa entendre perquè Bach, particularment a Leipzig en les darreres dècades de la seva vida, va patir algunes crítiques que apuntaven cap a la seva tendència a escriure en un estil "*démodé*", antiquat. Naturalment Bach, com si sentís ploure, va seguir fidel al seu ideal creatiu i al seu lema "*Soli Deo Gloria*" (Només Glòria a Déu). La dècada del 1740, darrera de la seva vida, es va posar a treballar en el recull que avui coneixem com a *Art de la fuga*, en paral·lel amb altres obres de referència com l'*Ofrena Musical sobre un tema regi* per al rei Frederic el gran de Prússia o a la composició de les parts pendents de la seva antològica Missa en si menor fins a completar l'ordinari d'una missa catòlica completa. *L'art de la fuga*, escrit a quatre veus instrumentals però sense precisar una instrumentació concreta, inclou quatre fugues simples (1 a 4), tres fugues amb resposta invertida (5 a 7), quatre fugues dobles o triples (8 a 11 de les que només sentirem les tres últimes), dues fugues mirall (12 i 13, que no sentirem), quatre cànons (que tampoc sentirem), i la colpidora Fuga 14 amb tres subjectes, que és justament la que Bach va deixar incompleta en morir el dia 28 de juliol de 1750. Per cert que Bach, en els darrers compassos escrits a la tercera veu (la que correspon a la viola), hi cita el seu nom en notes de la nomenclatura germànica: B-A-C-H=si bemoll-la-do-si natural. Però, està clar que, el dilema pels intèrprets d'avui és decidir si interpreten aquesta fuga afegint un final cadencial per donar sensació de distensió a la fi del concert o, per contra, respecten la partitura original inacabada tal com la va deixar Bach arran de la seva mort sobtada. Caldrà estar atents!

AGRAÏMENTS

Col·laborador principal

Amb el suport de

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Amb l'ajut de

Diputació de Girona

Ajuntament de Figueras
www.figueras.cat

Castelló d'Empúries

Ajuntament de Vilabertran

Amb el patrocini de

Vilajuïga
L'AIGUA VIBRANT

Damm
Fundació

Gràcies a

Audi
Autopodium
Girona · Olot · Figueras · Llord de Mar

CONSELL COMARCAL
DE L'ALT EMPORDÀ

EMPORDÀ TURISME
CATALUNYA-COSTA BRAVA

AVINYONET DE
PUIGVENTÓS
AJUNTAMENT

Mitjà col·laborador

33 Cat **M**úsica

En col·laboració amb

Liederabend · Nord Produccions i Events · Parròquia de Santa Maria de Vilabertran

Partners internacionals

Liedzentrum Heidelberg · Schubertiade · Der Lyrische Salon Weimar

PROPER'S CONCERTS

© Christoph Kostlin

Seong-Jin Cho, piano

Obres de Händel, Brahms
i Schumann

→ **Dimecres 17 d'agost, 20:30 h**
Canònica de Santa Maria de Vilabertran

J. S. Bach © Elias Coritob Hausmann

Maria Florea, Elena Rey, Abel Tomàs, Bernat Prat, Helena Satué i Vera Martínez Mehner, violins

Johann Sebastian Bach
Integral de les sonates i partites
per a violí sol

→ **Dissabte 27 d'agost, 19:30 h**
Canònica de Santa Maria de Vilabertran

Venda d'entrades
www.schubertiada.cat

Col·laborador principal

B Sabadell
Fundació

Amb el suport de

Organitza

www.schubertiada.cat

